

Barn och vuxna med funktionsnedsättning

Förord

Den svenska politiken för global utveckling, PGU, skall genomsyras av två perspektiv; ett rättighetsperspektiv och de fattigas perspektiv.

Personer med funktionsnedsättning utgör ofta de allra fattigaste personerna i utvecklingsländerna. Vi måste se den enskilda individen, kvinnan, barnet, mannen med funktionsnedsättning i vårt arbete. De skall komma i åtnjutande av mänskliga rättigheter i samma utsträckning som övrig befolkning.

Detta dokument skall vara vägledande för hur, i första hand Sidas medarbetare i fält och vid huvudkontoret, skall på ett effektivt sätt arbeta med att främja den funktionshindrade människans rättigheter och förbättra hennes levnadsvillkor. Positionspappret har tagits fram föra att underlätta arbetet med att synliggöra villkoren för personer med funktionsnedsättning och det lyfter fram strategiska områden för insatser. Men insatser på många andra områden kan vara lika angelägna. Det gäller att framför allt se till att personer med funktionsnedsättning är delaktiga och inte diskrimineras i Sidas verksamhet.

Utvecklingssamarbetet skall präglas av alla människors lika värde. Positionspappret redogör för hur vi kan arbeta för detta och bidrar förhoppningsvis till att diskriminering av personer med funktionsnedsättning elimineras och att människouppfattningen om allas lika värde präglar allt vad vi arbetar med inom Sida.

Maria Stridsman

Avdelningschef

Avdelningen för demokrati och social utveckling

Innehåll

Inledning	5
1 Målsättning	6
2 Strategiska områden.....	7
2.1 Fattigdomsstrategier	7
2.2 Skola, utbildning och forskning	8
2.3 Hälsa och rehabilitering/habilitering	8
2.4 Hiv/aids.....	9
2.5 Väpnade konflikter och humanitära insatser	9
2.6 Infrastruktur	9
2.7 Information och opinionsbildning	9
2.8 Stöd till civila samhället och andra nätverk.....	10
3 Sidas roller	11
3.1 Analys	11
3.2 Dialog.....	11
3.3 Kompetensutveckling	12
3.4 Finansiär	12
4 Sidas arbetsprocesser	14
4.1 Samarbetsstrategier	14
4.2 Insatscykeln	14
 Bilaga 1: Grundläggande begrepp	15
Bilaga 2: Funktionshindrades rättigheter på den globala agendan.....	17
Bilaga 3: Funktionshindrades rättigheter i svenska styrdokument	21
Bilaga 4: Vissa hemsidor av intresse på området	26

Utgiven av Sida 2005

Avdelningen för demokrati och social utveckling

Tryckt av Edita Communication AB, 2005

Omslagsfoto: UNICEF

Artikelnummer: SIDA23244sv

ISBN 91-586-2150-4

Denna publikation kan laddas hem/beställas från www.sida.se/publikationer

Inledning

Sveriges politik för global utveckling (PGU), som antogs av riksdagen 2003, betonar att alla människor, oavsett kön, ålder, funktionsnedsättning, etnisk tillhörighet eller sexuell läggning ska kunna åtnjuta sina mänskliga rättigheter. Vägledande för Sidas arbete är den allmänna deklarationen om mänskliga rättigheter, de internationella MR-konventionerna samt FNs standardregler gällande människor med funktionsnedsättning.

Möjligheten till inöyltande och delaktighet är ofta begränsad för människor med funktionsnedsättning, bland annat på grund av en diskriminerande omgivning, negativa attityder och fördomar. Personer med funktionsnedsättning återfinns också ofta bland de allra fattigaste i våra samarbetsländer. Detta orsakas främst av otillräcklig lagstiftning, okunnighet samt bristande resurser.

Av Sveriges handlingsplan för handikapp-politiken framgår att ”statliga myndigheter bör integrera handikapp-perspektivet i sin verksamhet¹”.

Perspektiv på fattigdom, Sidas förhållningssätt till fattigdom, understryker vikten av gedigna fattigdomsanalyser som bland annat behandlar förhållandena för människor med funktionsnedsättning.

Med utgångspunkt i PGU, svensk handikappolitik och inom ramen för Sidas policies, är det därför nödvändigt att människor med funktionsnedsättning uppmärksammas i utvecklingssamarbetet och blir delaktiga i samhällsutvecklingen.

1 Prop 1999/2000:79, sid 1

1 Målsättning

Livsvillkoren och behoven för människor med funktionsnedsättning skall beaktas och främjas i svenskt utvecklingssamarbete med andra länder. Sida ska medverka till att människor med funktionsnedsättning kommer i åtnjutande av mänskliga rättigheter i samma utsträckning som övrig befolkning.

I planering, genomförande och uppföljning av utvecklingsinsatser ska Sida stärka samarbetet med människor med funktionsnedsättning och deras organisationer samt andra relevanta aktörer.

2 Strategiska områden

Rättighetsperspektivet är fundamentalt i svensk politik och skall genomsyra allt utvecklingssamarbete. Männskor med funktionsnedsättning, har naturligtvis samma och lika rättigheter som människor utan funktionsnedsättning. Funktionshindrades speciella situation skall därför *generellt* uppmärksammas i Sidas övergripande utvecklingsanalys samt i planering, genomförande, uppföljning och utvärdering.

Det finns dessutom ämnesområden av *särskild*, strategisk betydelse (se nedan) för att förbättra villkoren för människor med funktionsnedsättning.

2.1 Fattighedsstrategier (Poverty Reduction Strategy Papers, PRSP)

Funktionsnedsättning är både en orsak till och en effekt av fattigdom. Ungefär 10% av världens befolkning utgörs av människor med funktionsnedsättning. Av människorna med funktionsnedsättning i utvecklingsländerna lever 80% i fattigdom. Sida ska ställa krav på att statistik och bakgrundsanalyser som ligger till grund för PRSP beskriver förhållandena för vuxna såväl som barn med funktionsnedsättning och hur deras rättigheter kan tillgodoses. Statistiken bör även redovisa skillnader mellan flickor och pojkar samt kvinnor och män med funktionsnedsättning.

Sida ska i dialogen med samarbetsländerna lyfta fram vikten av att de funktionshindrades organisationer (DPO, Disabled Persons Organisations) inbjuds att delta i den

dialog med civila samhället som är en del av utarbetandet av PRSP. Deras erfarenheter och kunskap bör tas till vara. Sådant ökat deltagande medverkar till genomförande av de grundläggande perspektiven: de fattigas perspektiv och rättighetsperspektivet som finns de niera i PGU. Möjlighet till arbete och egen försörjning för personer med funktionsnedsättning är en viktig komponent i PRSP processen.

2.2 Skola, utbildning och forskning

Att flickor och pojkar med funktionsnedsättning ges möjlighet att gå i skolan är av fundamental vikt. Exkluderas de från utbildning försvåras möjligheterna att tillgodose deras mänskliga rättigheter även i andra avseenden. Det blir också svårare att förhindra att de drabbas av fattigdom – eller att lyfta dem ur betydligt fattigdom och oacceptabla livsvillkor. Människor med funktionsnedsättning ska ha tillgång till och kunna delta i skola, vuxenutbildning och högre utbildning på samma villkor som andra. Att verka för lika rätt till högre utbildning och deltagande i forskning är en viktig del av Sidas utvecklingssamarbete.

Sida skall lyfta fram handikappfrågor inom olika forskningsområden. Sidas forskningsresurser skall kunna destinerats till forskningsfrågor rörande funktionshinder och handikapp genom specifika invitationsområden.

2.3 Hälsa och rehabilitering/habilitering

Människor med funktionsnedsättning uteslås ofta från hälsovård, både på grund av bristande tillgänglighet och utebliven eller diskriminerande behandling. De skall ha samma rätt till hälsovård som andra och skall ges samma förutsättningar och få likvärdig tillgång till hälso- och sjukvård. En ökad medvetenhet om detta krävs. Det behövs ofta dessutom rehabiliterings- och habiliteringsinsatser. Det är också angeläget att förebygga uppkomsten av skador som leder till funktionshinder. Vid hälsorelaterade Sida-insatser skall människor med funktionsnedsättning särskilt uppmärksammas.

2.4 Hiv/aids

Bristande information och övergrepp gör att personer med funktionsnedsättning är särskilt utsatta för hiv/aids. Sida ska därför verka för att deras rättigheter beaktas och att information görs tillgänglig.

Det är viktigt att information om hiv/aids når ut till DPOs och till personer med funktionsnedsättning. Det är också angeläget att de personer och organisationer som arbetar med hiv/aids får kunskap om funktionshindrade personer och deras utsatthet. Särskilt flickor och kvinnor med funktionsnedsättning riskerar diskriminering.

2.5 Väpnade konflikter och humanitära insatser

Människor med funktionsnedsättning tillhör dem som drabbas värst av väpnade konflikter och naturkatastrofer. Krig och katastrofer gör i sin tur människor mera utsatta för skador som i en del fall leder till funktionsnedsättning. I humanitära insatser ska därför kunskap inhämtas om situationen för människor med funktionsnedsättning och vid behov ska särskilda åtgärder vidtas, det kan exempelvis betyda att nya skolor i ett flyktingläger behöver göras tillgängliga för barn med funktionsnedsättning.

2.6 Infrastruktur

Vid insatser i den fysiska miljön skall Sida se till att insatser genomförs så att dessa bidrar till att samhället blir tillgängligt även för personer med funktionsnedsättning. Särskilt vid nybyggnationer skall man tänka på att den fysiska miljön görs tillgänglig även för funktionshindrade. Att göra en anpassning från början är alltid en lönsam investering i förhållande till att behöva vidta anpassningsåtgärder senare.

2.7 Information och opinionsbildning

Att verka för att bemötandet av personer med funktionsnedsättning förbättras och undanröja fördomar är viktiga uppgifter. För att förhindra och förebygga stigmatisering och utanförskap krävs kunskap och förändrade attityder. Att lyfta fram den kunskap och kapacitet som finns hos funktionshindrade är viktigt.

Massmedia har en viktig roll när det gäller att sprida information, medverka till attitydförändringar som rör människor med funktionsnedsättning och ge handikapporganisationer utrymme att nå ut i samhället. Sida ska bidra till att denna möjlighet används, till exempel genom stöd till handikapprörelsen när de vill informera och föra fram sitt budskap. Även den nationella staten har ett stort informationsansvar.

Inom ramen för stöd till framtagande av statistik ska Sida verka för att kvinnor, män, flickor och pojkar med funktionsnedsättning synliggörs.

2.8 Stöd till civila samhället och andra nätverk

Sida ska respektera och beakta vad DPO i samarbetsländerna vill framhålla och bidra till att de själva får möjlighet att föra sin talan i olika sammanhang. Sida ska också göra det möjligt för människor med funktionsnedsättning att praktiskt kunna delta i möten, kurser med mera.

Sida skall verka för att stärka organisationer som arbetar med funktionshindrades lika rättigheter. Sida ska stödja DPOs roll som arena och som demokratisk aktör i arbetet för funktionshindrades förutsättningar till bättre livsvillkor genom deras arbete för att etablera en dialog med de styrande och påverka den politiska utvecklingen (exempelvis genom lagförändringar). Vidare ska Sida stödja möjligheter för personer och organisationer som arbetar med handikappfrågor att bilda nätverk och samverka med varandra. Handikappfrågor ska tas upp i nätverk som arbetar med mänskliga rättigheter, barns rättigheter, jämställdhet, statistik, hiv/aids med mera.

3 Sidas roller

3.1 Analys

Gedigna analyser är en viktig startpunkt för en effektiv strategi för fattigdomsbekämpning på nationell nivå samt för insatser på projektnivå. Av Sidas policy *Perspektiv på fattigdom* framgår att Sida stödjer analyser av förhållanden som rör ”människor med funktionshinder samt deras vårdare”. När Sida utarbetar policydokument inom olika områden, skall levnadsförhållanden och *lika rättigheter* för personer med funktionsnedsättning integreras/mainstreamas.

Den diskriminering som ofta drabbar människor med funktionsnedsättning ser sällan likadan ut för kvinnor och män. Det är vanligare att flickor och kvinnor med funktionsnedsättning utestängs från utbildning, hälsovård och arbetsliv och de utsätts oftare för övergrepp av olika slag än män och pojkar. Sida skall därför verka för att särskilt *flickors och kvinnors situation beaktas*.

Analysen av funktionshindrade människors situation och allas lika rättigheter ska bygga på *ömsesidighet och delaktighet*. Sida har mycket att lära av arbetet med handikappfrågor i vissa samarbetsländer. Det är viktigt att dessa lärdomar kartläggs och tas till vara.

3.2 Dialog

I den bilaterala och den multilaterala dialogen ska Sida alltid ta upp rättighetsperspektivet och den fattiga människans situation. Därför bör även förhållandena för män-

niskor med funktionsnedsättning tas upp. Även i dialogen med andra givare och samarbetspartner inom det civila samhället, bör förhållanden som berör människor med funktionsnedsättning beaktas. I dialogen, maktanalyser och redovisning av MR situationen i landet kan DPOs bidra till ett förbättrat underlag.

Sida ska fortsätta att utveckla dialogen med svenska enskilda organisationer och övriga relevanta aktörer.

FN:s standardregler för att tillförsäkra människor med funktionsnedsättning delaktighet och jämlikhet och internationella konventioner om mänskliga rättigheter är viktiga utgångspunkter för dialogen om mänskliga rättigheter och handikappfrågor. Denna dialog med myndigheter och andra samarbetspartner är viktig oavsett om samarbetet avser lagstiftning och utarbetade av politiska riktlinjer, opinionsbildning och attitydpåverkan, institutions- och kompetensutveckling eller något annat område.

3.3 Kompetensutveckling

Det krävs ökad medvetenhet och kunskap i samhället i stort för att stärka ställningen för personer med funktionsnedsättning. Deras villkor och lika rättigheter ska belysas i Sidas internutbildningar, utbildningar av konsulter, svenska enskilda organisationer samt i Sidas internationella kurser. DPOs kan här vara en viktig förmedlare av kunskap.

Vidare måste Sida försäkra sig om att alla kursdeltagare vid internutbildning och Sida-finansierad utbildning kan delta på lika villkor, oavsett om någon deltagare har en funktionsnedsättning av något slag.

3.4 Finansiär

Sidas roll som finansiär av utvecklingssamarbete har olika former. I alla dess former såsom humanitärt stöd, stöd inom ramen för samarbetstrategier och projekt, multi-bilateralt samarbete, forskning, kontraktsfinansierat samarbete, stöd till enskilda organisationer m.m., gäller det att analysera konsekvenserna för personer med funktionsnedsättning. Eftersom människor med funktionsnedsättning ofta diskrimineras och inte åtnjuter samma rättigheter

som andra kan det behövas särskilda ekonomiska insatser för att främja funktionshindrade personers levnadsvillkor. Funktionshindrade personer finns som regel bland de allra fattigaste och det gäller att även de får del av Sidas insatser inom olika projekt och program. Det kan exempelvis handla särskilda åtgärder för att främja möjligheten för medborgare med funktionsnedsättning att delta i allmänna val eller microkrediter till personer för att starta egen verksamhet.

4 Sidas arbetsprocesser

4.1 Samarbetsstrategier (före detta landstrategier)

I Sveriges politik för global utveckling – PGU – betonas särskilt att människor med funktionsnedsättning ska ägnas uppmärksamhet i de analyser som görs i samband med utarbetandet av samarbetsstrategier. Statistik och data beträffande människor med funktionsnedsättning skall därför tas fram och ligga till grund för analys- och strategiarbetet.

4.2 Insatscykeln

Människor med funktionsnedsättning och deras rättigheter/villkor ska beaktas i hela program/projektcykeln, såväl när det handlar om särskilda insatser som vid insatser som inte är direkt inriktade på vuxna eller barn med funktionsnedsättning. Funktionshindrades rättigheter och levnadsvillkor ska därmed integreras i beredningsprocess, genomförande, uppföljning och utvärdering. För att underlätta uppföljning och utvärdering av hur dessa frågor har integrerats i Sidas arbete, är det nödvändigt att indikatorer definieras i beredningsprocessen.

Bilaga 1

Grundläggande begrepp

Funktionsnedsättning: Begreppet innefattar ett stort antal olika funktionsnedsättningar. Människor kan ha funktionsnedsättning på grund av fysiska eller psykiska nedsättningar, begränsningar eller skador. Begreppet är relaterat till individen.

Funktionshinder: Begreppet används när en funktionsnedsättning medför ett hinder i relation till omgivningen. Alla funktionsnedsättningar behöver inte medföra funktionshinder.

Handikapp: Handikappbegreppet avser förlust eller begränsningar av möjligheter att delta i samhället på samma sätt som andra. WHO har formulerat det så kallade relativa handikappbegreppet som används för att beskriva mötet mellan människor med funktionsnedsättning och omgivningen. När möjligheterna att delta i samhället är begränsade eller obefrånliga uppstår ett handikapp, vilket alltså är relativt i förhållande till omgivningen. Inom ramen för den framväxande FN-konventionen om människors med funktionsnedsättning mänskliga rättigheter håller en ny definition på att formuleras.

Inkluderande pedagogik (inclusive education): Begreppet innebär att barn med särskilda behov ska kunna gå i den vanliga skolan. Barnen kan gå i en vanlig klass och vid behov få särskilt stöd och särskilda hjälpmedel. De kan också ingå i en specialklass i en vanlig skola. Begreppet "inclusive education" började användas i samband med Salamanca-konferensen 1994.

Rehabilitering: Begreppet avser insatser för att få tillbaka bästa möjliga fysiska, intellektuella, psykiska och sociala funktionsförmåga bland annat genom inläring av nya tekniker för att klara den dagliga livsföringen, efter det att en person förvärvat en funktionsnedsättning.

Habilitering: Begreppet avser insatser för att bygga upp kompensatoriska förmågor för att klara av svårigheter som en funktionsnedsättning kan medföra. Begreppet avser de insatser som görs tidigt i livet, under barndomen och målet är att personen ska kunna fungera så självständigt som möjligt.

”Community based rehabilitation” (CBR): Här saknas svensk översättning. Med CBR avses rehabilitering och inkludering av människor med funktionsnedsättningar inom ramen för lokalsamhället. I denna process deltar personen med funktionsnedsättning själv, familjemedlemmar, lärare, lokala politiker och andra i det lokala när-samhället.

Bilaga 2

Funktionshindrades rättigheter på den globala agendan

Standardreglerna för att tillförsäkra människor med funktionsnedsättning delaktighet och jämlikhet

Standardreglerna antogs av FN:s generalförsamling 1993. Reglerna är inte juridiskt bindande men innebär ett moraliskt och politiskt åtagande från staternas sida.

Syftet med standardreglerna är att säkerställa att flickor, pojkar, kvinnor och män med funktionsnedsättning har samma rättigheter och skyldigheter som andra medborgare i samhället. Medlemsländernas regeringar har ett ansvar att undanröja hinder för att människor med funktionsnedsättning ska kunna delta fullt ut i samhället.

Två nyckelbegrepp i Standardreglerna är delaktighet och jämlikhet. Människor med funktionsnedsättning har rätt till det stöd de behöver inom de reguljära systemen för utbildning, hälso- och sjukvård, arbetsmarknad och social service. De och deras egna organisationer ska själva spela en aktiv roll. Fyra av de 22 reglerna handlar om förutsättningar för delaktighet: Ökad medvetenhet, medicinsk vård och behandling, rehabilitering samt stöd och service. Åtta områden för delaktighet på lika villkor identifieras: Tillgänglighet, utbildning, arbete, ekonomisk och social trygghet, familjeliv och personlig integritet, kultur, religion samt rekreation och idrott. Standardreglerna innehåller också tio regler för genomförandet.

FN:s barnkonvention och deklarationen "A world fit for children"

I barnkonventionen som antogs av FN:s generalförsamling 1989 tas barn med funktionsnedsättning upp i artikel 23. I den sägs att barn med fysiskt eller psykiskt handikapp bör åtnjuta ett fullvärdigt liv och aktivt deltagande i samhället, att de har rätt till särskild omvårdnad och att de själva och deras vårdnadshavare har rätt till behövligt stöd. Detta stöd ska vara kostnadsfritt då så är möjligt. Det ska möjliggöra utbildning och förberedelse för arbetslivet, hälsovård, rehabilitering och rekreation. Det ska också bidra till största möjliga integrering i samhället. Länderna uppmanas att utbyta information om preventiva åtgärder, behandlingsmetoder, utbildning, etc.

Även om barnkonventionen särskilt nämner barn med funktionsnedsättning under artikel 23 är även konventionens övriga artiklar relevanta för dessa barn. En av barnkonventionens grundläggande principer är nämligen artikel 2 som slår fast att inget barn får diskrimineras, exempelvis på grund av funktionsnedsättning.

Vid FN:s generalförsamlings specialsession om barn år 2002 antogs deklarationen "A world fit for children" med tillhörande handlingsplan. I deklarationen sägs bland annat att alla former av diskriminering mot barn måste upphöra och att utbildning ska inkludera alla flickor och pojkar. Handlingsplanen tar upp tillgång till rehabilitering och hälsovård för barn med funktionsnedsättning och särskilda, innovativa åtgärder för att ge dessa barn tillgång till utbildning.

Salamanca-deklarationen

Vid den världskonferens om specialundervisning som hölls i Salamanca i Spanien 1994 enades deltagarna om att varje barn har rätt till undervisning och att barn med särskilda behov har rätt att ta del av undervisning inom det ordinarie skolsystemet.

Salamanca-deklarationen uppmanar regeringar och världssamfundet att främja "inclusive education" och inkludera specialpedagogik i all lärarutbildning. UNESCO

ges ett särskilt ansvar för detta. Enskilda organisationer uppmanas att engagera sig i undervisning för människor med särskilda behov.

Dakar Framework for Action

Vid Dakar World Education Forum 2000 underströks att den viktigaste utmaningen är att visionen om utbildning för alla som ett integrerat koncept reflekteras i nationella regeringars och biståndsorgans policydokument. Utbildning för alla, "inclusive education", måste beakta behoven hos de fattiga och mest marginaliserade, inklusive barn med särskilda inlärningsbehov.

Nordiska biståndsministermötet i Köpenhamn den 25 augusti 2005

Vid det nordiska biståndministermötet antogs en gemensam nordisk kommuniké där ministrarna framhöll vikten av att öka satsningar för att garantera att personer med funktionsnedsättning är prioriterade i utvecklingssamarbetet.

Bland annat framfördes följande:

"The Nordic Ministers are encouraging development agencies and relevant research institutions in the Nordic countries to include the rights and living conditions of disabled people in development research. They also underline that continued support to organisations for and of people with disabilities is an important part of getting this issue high on the agenda at global, regional and country level.

The review of Nordic progress support the view that it is necessary to make more concrete and consolidated plans if mainstreaming is to be achieved. The Nordic countries therefore have decided to work together to identify arenas where Nordic cooperation can lead to increased efforts. The main focus would be on increasing mainstreaming efforts, though targeted approaches could be applied when appropriate. As women with disabilities often face double discrimination, gender issues need to

be included. The relevant ministries in consultation with Nordic DPOs will review the common activities and arenas of cooperation identified at the next Nordic Development Ministers meeting.”

Bilaga 3

Funktionshindrades rättigheter i svenska styrdokument

Riksdagens beslut 16 december 2003, Sveriges politik för global utveckling

Sveriges politik för global utveckling, PGU, betonar att strävan mot en rättvis och hållbar global utveckling ska utgå från två perspektiv; ett rättighetsperspektiv och fattiga människors erfarenheter och prioriteringar. Rättighetsperspektivet medför ett fokus på diskriminerade, exkluderade och marginaliserade individer och grupper. Människor oavsett kön, ålder, funktionsnedsättning, etnisk tillhörighet eller sexuell läggning ska kunna åtnjuta sina rättigheter. Vidare konstateras att rätten till inkommande, delaktighet och att påverka ofta är begränsad för personer med funktionsnedsättning, bland annat på grund av en diskriminerad omgivning. Ett annat skäl att prioritera funktionshindrade människors rättigheter är att personer med funktionsnedsättning ofta återfinns bland de allra fattigaste.

Politiken för global utveckling framhåller att fortsatta insatser bör göras för att stärka rättsväsendet i de fattiga länderna. Sådana insatser kan ha stor betydelse för fattigdomsbekämpning, jämställdhet och barn samt funktionshindrades rättigheter.

När det gäller social utveckling och trygghet bör särskild uppmärksamhet ägnas grupper med särskilda behov, som äldre och funktionshindrade. Vidare framhålls WHO:s arbete för funktionshindrades hälsa. Beträffande humanitära insatser noteras att övergreppen mot civila i

väpnade konflikter har ökat och att personer med funktionsnedsättning är särskilt utsatta.

Inom utvecklingssamarbetet ska en mål-medel-analys göras vid utarbetandet av landstrategier.² Analysen ska omfatta alla dimensioner av fattigdom och utmynna i prioriteringar och insatsförslag som kan förväntas vara effektivast för att bidra till fattigdomsbekämpning. Barns och funktionshindrades situation samt jämställdhet ska ägnas särskild uppmärksamhet.

Regeringens skrivelse 2003/04:20, Mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik

Skrivelsen är en uppföljning av regeringens skrivelse om mänskliga rättigheter från 1997, som var den första samlade presentationen av de mänskliga rättigheterna i svensk utrikespolitik.

I det avsnitt som behandlar funktionshindrades rättigheter framhålls att Sverige kommer att fortsätta bidra till att frågan om diskriminering på grund av funktionsnedsättning uppmärksammas inom FN och andra internationella fora. Sverige deltog aktivt i framtagandet av FN:s standardregler. Sverige verkar också för att tydliggöra funktionshindrade personers rättigheter i alla FN:s aktiviteter, till exempel genom att be olika specialrapportörer beakta dem vid landbesök och i rapporter.

Regeringen understryker att Sverige kommer att fortsätta vara engagerat i utarbetandet av en internationell konvention till skydd för funktionshindrades rättigheter. Sverige är en pådrivande aktör i den ad hoc-kommitté som FN:s generalförsamling tillsatte år 2001 för att överväga förslag till en internationell konvention för att främja och skydda funktionshindrades rättigheter och värdighet.

Regeringens skrivelse 2001/02:186, Ett barnrättsperspektiv i internationellt utvecklingssamarbete

Skrivelsen inleds med ett tiopunktsprogram för barnets rätt i utvecklingssamarbetet. Punkt fyra slår fast att

² Landstrategierna heter numera samarbetsstrategier.

”svenskt utvecklingssamarbete ska motverka diskriminering. Barn med funktionsnedsättning och andra särskilt utsatta barn ska ges samma möjligheter som andra barn.” Punkt fem betonar att utvecklingssamarbetet ska ha inriktningen en skola för alla.

Ett barnrättsperspektiv i utvecklingssamarbetet innebär att barnkonventionens grundläggande principer ska vara vägledande, framhåller regeringen. En av dessa principer är icke-diskriminering. Den innebär att barn som lever i utsatta situationer, till exempel barn med funktionsnedsättning, måste få särskilt stöd för att få sina rättigheter tillgodosedda.

Regeringen avser att göra följande prioriteringar för att främja funktionshindrade barns rättigheter:

- Insatser för att öka kunskapen om funktionsnedsättning hos föräldrar och beslutsfattare.
- Insatser för spridning av information, till exempel via massmedier.
- Stöd för att analysera lagar och politik med utgångspunkt från icke-diskriminering.
- Delaktighet från funktionshindrade barn och deras föräldrar vid planering av insatser.
- Stärka rapporteringen om kränkningar av funktionshindrade barns och ungdomars rättigheter, liksom genomförandet av FN:s standardregler för handikappade.

Perspektiv på fattigdom, Sidas förhållningssätt till fattigdom, 2004

Perspektiv på fattigdom sammanfattar Sidas syn på fattigdomsbekämpning. Syftet med skriften är att sprida ett gemensamt förhållningssätt som stärker helhetssynen i arbetet med att bekämpa fattigdom. Den svenska versionen tillkom efter det att regeringen tagit fram den nya politiken för global utveckling. I enlighet med denna betonar Sida att politiken ska präglas av ett rättighetsperspektiv och de fattigas perspektiv.

Beträffande fattigdomens sociala och ekonomiska dimensioner stödjer Sida bland annat insatser för att

öka effektiviteten i fattigdomsbekämpningen genom att avskaffa diskriminering baserad på kön, etnicitet, ålder, funktionsnedsättning eller andra typer av ojämlikhet. Angående fattigdomens politiska dimensioner stödjer Sida insatser som främjar mänskliga rättigheter och demokratisering genom att höja statens och det civila samhällets kapacitet och stärka samarbetet mellan dem, lagstiftning, riktlinjer och program som gäller mänskliga rättigheter, de fattigas deltagande i samhällsprocesser, administrativa reformer som syftar till att effektivisera servicen till de fattiga liksom deras möjlighet att ställa makthavare till svars och insatser som stärker yttrandefriheten.

Vikten av gedigna fattigdomsanalyser understryks. De ska bland annat innehålla analyser av förhållandena för de äldre, barn och människor med funktionsnedsättning samt deras vårdare.

Bland de principerna för Sidas metodarbete framhålls vikten av att, i policydialog och landstrategiprocesser,³ ta ställning till existerande Poverty Reduction Strategy Papers och hur de har inkluderat de fattigas intressen och åsikter. Behov och möjligheter för kategorier som ofta utesluts, bland annat funktionshindrade, ska ägnas särskild uppmärksamhet. Landstrategiprocessen ska redovisa val av insatser med utgångspunkt i de prioriteringar som gjorts i landanalysen och svenska kunskaper liksom resursers komparativa fördelar och förväntade effektivitet. Grunder för de val som görs ska anges.

Health is Wealth, Sidas policy för hälsa och utveckling, 2002

Sidas hälsopolicy formulerar två mål för det hälsorelaterade utvecklingssamarbetet. Sverige ska stödja samarbetsländerna att uppnå bättre hälsa genom förbättringar av de ekonomiska, sociala, kulturella och miljömässiga faktorer som påverkar hälsosituationen och genom hållbara och effektiva hälsosystem som alla har tillgång till av acceptabel kvalitet.

Beträffande tillgången till hälsovård konstaterar

³ Numerera samarbetsstrategier.

Sida att behoven hos sårbara grupper som tonåringar och människor med funktionsnedsättning särskilt måste beaktas.

Education for All: A Human Right and Basic Need, Sida's Policy for Development Cooperation in the Education Sector, 2001, Education, Democracy and Human Rights, Position Paper, (2002)

The right to education for children, young people, and adults with disabilities and special learning needs, Reference Paper, 2003

I Sidas policy för utvecklingssamarbete inom utbildningssektorn är en av prioriteringarna "att möta de speciella behoven hos barn med funktionsnedsättning, dålig hälsa eller andra inlärningsproblem med integrerad undervisning".

I positionsappret understryks vikten av "inclusive education" och att detta kan bidra till en bättre inlärningssituation eftersom eleverna inte bara får lära genom det lärarna förmedlar utan också genom olikheter i klassrummen.

Referensapprets syfte är att bidra till genomförandet av stöd till "inclusive education". Rätten till, i och genom utbildning – det vill säga tillgången till utbildning, utbildningens innehåll och dess resultat – betonas. Ett antal strategiska områden tas upp, bland annat att sektorprogram som Sida stödjer inom utbildningsområdet ska innefatta policy och/eller strategier för integrerad undervisning, utbildning för lärare, utbyte av erfarenheter mellan länder och samarbete med UNESCO; Unicef och enskilda organisationer.

Bilaga 4

Vissa hemsidor av intresse på området

www.un.org/esa/socdev/enable is the Official website of the UN Ad Hoc Committee

www.unhchr.ch/disability/study.htm presents the study by Gerard Quinn and Theresia Degener: "Human Rights and Disability: The Current Use and Future Potential of UN Human Rights Instruments in the Context of Disability"

<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTSOCIALPROTECTION/EXTDISABILITY/menuPK:282704~pagePK:149018~piPK:149093~theSitePK:282699,00.html> is the website for World Bank disability issues. The purpose of this site is to raise awareness of disability and development issues. A wide range of topics will be introduced as well as links to publications and additional resources on this matter.

www.ilo.org/employment/disability Is the International Labour Organisations, ILO, website on disability.

www.africandecade.org.za The African Decade for Person with Disabilities was proclaimed by the African Union Assembly of Heads of State in July 1999. The intention is to enhance the quality of life of disabled persons, through capacity building, policy formulation and advocacy and lobbying.

www.disabilityworld.org Disability world is a new website dedicated to advancing an exchange of information and research about the international independent living movement of people with disabilities.

www.edf-feph.org European Disability Forum A European umbrella organisation working to ensure disabled citizens' full access to fundamental and human rights.

www.electionaccess.org Election Access is the first and only clearinghouse for information on the participation of people with disabilities in the electoral process.

www.ifes.org The International Foundation for Election Systems (IFES) is committed to extending the reach of democracy through technical assistance and support to governmental and nongovernmental organizations in new and emerging democracies.

www.iddc.org.uk IDDC is a self-managing group currently consisting of 16 international non-government organisations supporting disability and development work in over 100 countries globally. IDDC's aim is to more effectively and efficiently promote the rights of disabled people through collaboration and sharing of information and expertise. To achieve this aim, IDDC believes development policy and practice should be inclusive.

www.yorku.ca/drpi Disability Rights Promotion International (DRPI) is a collaborative human rights project working to establish an international monitoring system for disability rights.

www.wid.org World Institute on Disability (WID) is a non-profit research, training and public policy centre promoting the civil rights and the full societal inclusion of people with disabilities.

www.worldenable.net WorldEnable is an Internet accessibility initiative in support of the international goals of equalizing opportunities for, by, and with persons with disabilities.

www.stakes.fi/sta/disabilityandpoverty The aim of this website is to provide a platform for sharing information on how to translate global development goals into local action and how people with disabilities can be included as beneficiaries and agents of action in the planning and implementation of poverty reduction strategies. It also shows how it has been done in practice.

www.shia.se SHIA – the Swedish Organisations' of Disabled Persons International Aid Association – is a non-governmental organisation with 26 members, comprising Swedish DPOs actively concerned with international development co-operation. SHIA's aim is to strengthen the efforts of persons with disabilities to achieve equality and participation. The organisation was formed in 1981, during the United Nations International Year of Disabled Persons. Activities are funded with grants from the member organisations and Sida (the Swedish International Development Co-operation Agency).

www.handicap-international.org Handicap International is an organisation with the objective to support people in situations of disability or vulnerability, whatever may be the cause and the environment underlying that situation: extreme poverty, exclusion, deficient social and health systems, serious violation or denial of basic rights, natural disasters, or violence and armed conflict.

www.internationaldisabilityalliance.org International Disability Alliance (IDA) is composed by eight international organisations of and for people with disabilities. The aim is to be a spokesperson for the international disability movement in global policy matters and of facilitating co-operation and exchanges of information between the international disability organisations.

IDA member's websites:

www.dpi.org Disabled Peoples' International is a network of national organizations or assemblies of disabled people, established to promote human rights of disabled people through full participation, equalization of opportunities and development.

www.inclusion-international.org Inclusion International is a grassroots organization of persons with an intellectual disability and their families which advocates with its member societies in over 115 countries for the inclusion of people who have an intellectual disability in all aspects of their communities, based on shared values of respect, diversity, human rights, solidarity and inclusion

www.ifhoh.org International Federation of Hard of Hearing People The International Federation of Hard of Hearing People consists of National Associations of and for hard of hearing and late deafened people, and parents' and professional organizations. The board members of IFHOH carry out their work on a voluntary basis.

www.riglobal.org Rehabilitation International is a worldwide network of people with disabilities, service providers and government agencies working together to improve the quality of life for disabled people and their families

www.worldblindunion.org The World Blind Union is the sole voice speaking on behalf of 180 million blind and partially sighted people in over 160 countries, representing approximately 600 organisations. The WBU advocates for human rights of blind and partially sighted people and seeks to strengthen their organizations and advance the participation of women and youth.

www.wfdeaf.org World Federation of the Deaf is the international non-governmental organisation representing Deaf people worldwide. A non-profit organization, WFD works for human rights and equal opportunities for Deaf people everywhere.

www.wfdb.org World Federation of Deafblind is a non-profit, benevolent society of national organizations of deaf blind persons, of deaf blind individuals, and of other concerned individuals, organized for the purpose of advancing the economic, educational and social welfare of deaf blind persons.

www.wnusp.org The World Network of Users and Survivors of Psychiatry is a global forum and voice of users and survivors of psychiatry, to promote their rights and interests.

Att halvera fattigdomen i världen till år 2015 är vår tids största utmaning. Det kräver samarbete och uthållighet. Samarbetsländerna ansvarar för sin utveckling. Sida förmedlar resurser och utvecklar kunskap och kompetens. Det gör världen rikare.

STYRELSEN FÖR INTERNATIONELLT
UTVECKLINGSSAMARBETE

105 25 Stockholm
Besöksadress: Sveavägen 20
Telefon: 08-698 50 00
Telefax: 08-20 88 64
sida@sida.se, www.sida.se